

#59

UJHÁZI Péter

UJHÁZI PÉTER (1940)

Dupla piramis (Hommage à Kondor III.) | Double Pyramid (Hommage à Kondor III.), 1985

Olaj, vászon | Oil on canvas, 99,5 x 152,5 cm

Jelezve középen lent | Signed bottom center: Ujházy 86 (utólagos)

Kezdő ár | Starting price: 1 800 000 Ft / 5 000 EUR

Becsérték: 3 000 000 – 4 500 000 Ft

Estimate: 8 333 – 12 500 EUR

KIÁLLÍTVA | EXHIBITED:

- | Ujházi Péter festőművész kiállítása. Uitz Terem, Dunaújváros, 1988. január 22. – február 19.
- | UP 66. Bartók 32 Galéria, Budapest, 2006. május 18. – június 16.

KIÁLLÍTVA ÉS REPRODUKÁLVA | EXHIBITED AND REPRODUCED:

- | 2. Észak-Dunántúli Tárlat, Szombathelyi Képtár, Szombathely, 1985. október 24. – december 1.
- | Ujházi Péter gyűjteményes kiállítása.
- | Csók István Képtár, Székesfehérvár, 1986. október 11. – december 31.
- | Életszönyeg / Life Carpet - Ujházi Péter.
- | Múcsarnok, Budapest, 2021. október 16. – december 5. (kat. 36. oldal, 137. tétel)

REPRODUKÁLVA | REPRODUCED:

- | Péntek Imre: Az avantgarde után - a provinciában... In: *Fejér Megyei Hírlap*, 1985. november 23., 9.
- | Péntek Imre: „Védekező érzékenység”. In: *Fejér Megyei Hírlap*, 1986. október 18., 8.
- | Nagy T. Katalin (szerk.): *Ujházi Péter munkái I. 1966-2010.*, 264. kép és 106. oldal
- | Wehner Tibor: *A Szölke-gyűjtemény.*
- | Ferenczy Múzeumi Centrum, MűvészetMalom, Szentendre, 2019, 392.

Ujházi 1985-ben három művét is Kondor Bélának ajánlotta [*Dupla piramis (Hommage à Kondor)*; *Piramis részlet (Hommage à Kondor)*; *Szerencsekerék (Hommage à Kondor)*], melyek közül a most árverésre kerülő változat a legnagyobb méretű. A festmények készítésének időzítése talán nem véletlen, hiszen 1984-ben a Nemzeti Galériában végre megrendezték a több mint egy évtizede elhunyt Kondor életmű-kiállítását. Ugyanakkor ez a gesztus

több mint egy tiszteletadás, megemlékezés Ujházi részéről, sokkal inkább szembenézés, összevetés, leltárkészítés.
„Az olyan figura, mint a Kondor, nagy dolog volt. Nagyon jó festőnek tartottam eleve, de ez a grafikus magaviselet, ez nekem elég riasztó volt. Kondor nem volt riasztó, számított, hogy ő ilyeneket festett. De az elbeszéléseért nem voltam oda, a szinképeért igen.
És hihetetlen volt, hogy festészetet tudott

csinálni, hogy tudott festészetet csinálni, és hogy a rajztudomány az rajta van-e, vagy alatta van, vagy hogy mi tartja össze az egészet, azt nem tudjuk. Azt a rengeteg affektáló figurát, meg az ellenálló mozgalmakat ki nem állhattam, nem volt hozzájuk semmi közöm, tisztelet néhány kivételnek” – nyilatkozta Ujházi egy 2006-os interjújában.¹ Érdekes, hogy mit emel ki Kondorral kapcsolatban: a festészetét, annak

ellenére, hogy a többség úgy véli, Kondor (mégis csak) a grafikában alkotott maradandót és felülmúlhatatlant. Ehhez képest Ujházi művészetét is – aki Kondorral szemben Bernáth tanítvány volt – rendszeresen illetik a grafikus jelzővel, amikor firkáiról, zsúfolt képfelületeiről szólnak. A fentebb idézet interjúrésztéből az is kiderül, hogy mi az, amivel Ujházi nem tudott azonosulni Kondorral: ez pedig az ítéletalkotás vagy az igazság megfogalmazásának kényszere, valamint a lényeg, a totalitás iránti igény. A Kondor párhuzam szinte folyamatosan kimutatható az életműben és az Ujháziról olvasható irodalomban. Közös a két művészen, hogy egyikőjük munkássága sem sorolható egyetlen irányzathoz sem, hanem saját stílust és világot teremtenek műveikkel, egyféle modern mítoszteremtők. Ilyen értelemben életművük nem osztható korszakokra sem. Közös a hagyomány szerepének felismerése és szintetizálása, valamint szoros kapcsolatuk a kortárs irodalommal.² Utóbbiból következik

alkotásaik – jellemzően – narratív jellege. Gyakoriak a szövegek a képeken, amelyek hol elbizonytalanítják a jelentést, hol újabb réteget adnak neki. Hasonló a műfaji és technikai sokoldalúságuk, hiszen Kondor a grafikák, festmények mellett verseket írt, zenélt és zenét szerzett, maketteket és hangszereket épített, élete vége felé pedig fotómunkáival lepte meg a közönséget, míg Ujházi a dobozaival, kerámiaszobraival feszegeti a hagyományos műfaji kereteket. Ezen túl azonos a két művészen, hogy az alkotói pozíciójuk egyszerre aktuális és kortól független, vagyis egyaránt beszélnek a mából, és utalnak az általánosra, az egyetemesre.³ Mindkettőjük életművével kapcsolatosan a szakemberek ugyanazokat a kérdéseket feszegetik, mint a katasztrófizmus, a groteszk, a komolyság és játékosság kettősége, vagy az ismert jelképek átírása. Szembetűnő a párhuzam motívumválasztásaikban is: alkotásaik centrumában az ember áll, aki rendszerint

apró, arctalan figurák tömegeként jelenik meg, ahogy serényen és motorikusan tevékenykedik a világ fel- vagy leépítésében aszerint, amiképp a történelem kerekének forgása (ld. Ujházinál) éppen megkívánja. Kondor és Ujházi emberei labirintusok, tornyok, létrák, szövevényes szerkezetek között munkálkodnak, látszólag öntudatlanul. Ezek a tárgyak pedig valamilyen mozgásra vagy utazásra készítettek, és jelzik az alkotóik törekvését, akik bábjátékszerűen mozgatják teremtményeiket. Mégis talán kimondható, hogy az ún. hommage képektől, mintha Ujházi már Kondor világrértelmezésével is megengedőbb lenne. Az utolsó nagy művek témái, mint a piramis, a szerencsekerék vagy a sziget az emberi fenyegetettség végső stációit mutatják szürreális képekben, apokaliptikus víziókban, az irónia mellett a tragikusnak és drámainak egyre nagyobb teret adva. A piramis egyetemes jelkép, amelyet nem csupán a célszerűség szült, hanem mélyebb

1. Kondor Béla: Rakétakilövő-állvány (Bomba), 1966

2. Kondor Béla: Pokolbeli szerkezet (Madách Imre: Az ember tragédiája), 1963

3. Kondor Béla: Kohó (Gyár), 1964 Magyar Nemzeti Galéria, Budapest

vallási mondanivalója is van. A szó egyiptomi eredetű, amely a „per-em-usz” geometriai terminusból származik, és feltehetően a gúla magasságát jelentette. A piramis a felemelkedés helye, ahol az uralkodó (!) lelke felszáll az égbe, valamint a Nap (fény) jelképe az ókori egyiptomi kultúrában. A hierarchikus világrend szimbóluma és monumentuma, amit jellemzően a társadalom legalján élők építettek a csúcson lévőknek. Ujházi kiforgatja e kultikus jelképet, és Kovalovszky Márta hasonlatával élve, összetapasztja „világszönyegé”. Ha hagyományosan a piramis, a vertikálisan felfelé mozgás a felemelkedést,

transzcendenciát jelenti, akkor a lefele „építkező” változata a Lent világát (szakadék, labirintus, kloáka, pokol) hivatott kifejezni. Szörnyű dolgok történnek itt a titkos járatokban és szobákban: lefejezések, kínzások, titkos kísérletek szögesdrótok, fegyverek között. A jeleneteket több irányból lehet olvasni. Nagy T. Katalin emeli ki a rész-egész viszonyából az előbbi hangsúlyos jelenlétét az Ujházi-életműben (vö. Kondorral). A rész mindig benne van az egészben, de azonos vele nem lehet.⁴ A *Dupla piramis* c. festmény két széléről induló piramisrészlet mintha egymás tükörképei lennének, így a teljes piramis többszörösen

negatív képét (illúzióját) megalkotva, amennyiben az egy fordított, üres, világosszínű semleges tér, ahol mintha a gravitáció nem hatna. A lépcsőzetes építmények négy irányba tartanak, közepén pedig egy kútba torkollanak. Ez utóbbi ugyancsak sokrétű szimbólum, utalhat a fordított háromszögre, amelyet női princípiumnak vélnek, de – többek között – jelentheti az átjárást a tudatalattiba is. Ez a fordított piramis megismétlődik a kép tetején, csúcsát azonban senki nem birtokolja. A két sarokban viszont, mintha egy-egy mérnök (írnök, a művész?) irányítgatná a barlang- vagy ketrecszerű járatokban zajló horrort.

FÖLDES LÉNA

1 Ujházi Péter festőművéssel beszélget Nagy T. Katalin művészettörténész. In: *Balkon* 2006/7-8. sz., 5.
 2 Kondor grafikusként számtalan művet illusztrált, és nem titkolta, hogy munkakedvéhez sokszor valamilyen „irodalmi indíték kell”. Dózsa-rézkarcsoroztatát Juhász Ferenc Tékozók országával vonták rendszerint párhuzamba, míg Ujházi művei mindenképp Esterházy Péter írásaival rokonok.
 3 Mélyi József: Ujházi Péter különutazása – A különutazás terei. In: *Mozgó-Világ* 2020/5., 124.
 4 Nagy T. Katalin: *Életszönyeg*. Ujházi Péter. Műcsarnok, Budapest, 2021, 36-39.